

חולין קלט ADDENDUM

משה שווערד

1. ספר אור הישר

שם אמרי ליה פפונאה לרב מתנה מצא קן בראשו של אדם מהו א"ל ואדמה על ראשו כו'. אגדה זו להיותה בולטת שאיננה ע"ד הפשט. לכן דרכו בה כולם לפרשה ע"ד המליצה כ"א לפי דרכו, וג"א לא אצא מגדר זה ששאלותיהם ותשובותיו היו בדרך חידה. ואענה חלקי ע"פ היסוד שהקימו הראשונים ז"ל. כי האם ובניה של שילוח הקן מורים על הנשמה ומעשיה הטובים. ואחרי שילוח הנשמה לשוב אל בית אביה ישארו הבנים קיימים עבורו למשמרת עולם כמבואר בכ"ג.

2. חתם סופר מסכת חולין דף קלט עמוד ב

מצא קן בראשו של אדם מהו נראה דבשאר בבעלי חיים שאינם מעופפים פשיטא להו דלא עדיפי מכל עין. אך אדם אין עיקרי גופו על הארץ כ"א נשמת א-לוה בקרבו ודבוקה למעלה במקום קדוש יתהלך וה"ל כנשר בשמים. משו"ה מספקא להו ואפ"ה פשיט להו מוהאדמה על ראשו ומכ"ש שארי בעלי חיים וכן משמע ברמב"ם.

3. ספר אור הישר

והנה התורה מקור כל המצות והמע"ט תמצא קן לר"ה בלב האיש הישראלי ובמחור. להיותה מחוברת משני החוטים האמונה וההשכלה. ואף שנראות כהפכויות בדבר שהוא מאמין באמונה שלמה שהוא כן. השכלרנו בזה הוא למותר. ולהיפוך אם בשכלו יבין הדבר לאשורו מה לו להאמין. האם שיך אמונה על דבר שהוא רואה. ומה ל' אם בעיניו יראה או בשכלו. ובכ"ז נראה שחז"ל השתמשו בשני הכחות כאחד. דבתחלה פריך השי"ס מנא הני מילי. ומשני. ופריך עוד אלא מצתה. ותסברא. ולטעמך כו'. ואם לא מצאו שום עצה השיבו אמר קראי וכיון שהוא גזה"כ אין לשאול עוד. הלא חזינן דפתחו בהבנת השכל. והתימתם היא באמונה להיותה עיקרית. וע"פ הנחות אלו באו אנשי פפונאה ושאלו מרב מתנה. אם קן זה נמצא רק בראשו של אדם. הוא משכן המוח בלבד. ויוכל לשלוט בה רק בשכלו בזולת האמונה. אם גם באופן זה ישארו המצות והמע"ט אצלו לקנין עולמי. אחרי שתשוב נשמתו לאביה שבשמים. וגם הוא השיב להם במליצה לפי דרכם ואמר להם ואדמה על ראשו. היינו שמצד הטבע תשלוט חלק האדמה שבאדם עם הרע שבו. על חלק שכלו הטוב שבראשו. אף אם יהיה פילוסוף היותר גדול. לפי שהפילוסופיא מורגשת בו רק כל עוד שיחשוב בה. ותיכף כשפסק מלחשוב חשבונו. חזרה מרוצת הדם עם כל שאיפותיו אל הארציות. לילך

מהלכו אחרי שרירות לבו הרע. כאמרם ז"ל בברכות דס"א ע"א יצר הרע יושב בין שני מפתחי הלב. לא כן אם התורה מצאה קן לה אצלו עם האמונה שבלבו. פתיל כזה לא יוכל להנתק כ"כ מהרה. מפני שיצרו הטוב ואמונתו. שניהם קבועים. במקום יצרו הרע. והנסיונות שבדורנו יעידון ויגידון. על מהות השכלת המוח בזולת אמונה ומדוח טובות הנטועות בדב. כי מצד השכלתם עלו על פסגת החכמה. לעוף כצפרים עפות עם ענני שמיא. ולרדת עד תהום רבה. ידברו איש את רעהו בריחוק מקום מקצה הארץ עד קצהו וכחך מקשת ינשאו דברת בני האדם בכנף התבל. ובחכמות ענקיות כאלו ישתמשו לשפוך דם נקי. בזה נראה בעליל עד כמה פעלה ההשכלה שבמוח על טיב האנושיות כל עוד שבגפה תבא ובגפה תצא. ומה מאד הטיבו אשר דברו חכמי ישראל משנות דור ודור. לצרף אל ההשכלה האמונה הטהורה. וישרות המדות טובות הנטועות בלב. וכל הרעיון המליץ רב מתנה בתשובתו הקצרה. ואדמה על

ראשו. והענין רחב ועמוק אין די כאר פה מפני שאכמ"ל.

4. ספר אור הישר

משה מן התורה מנין בשגם הוא בשר. יל"פ שהסבו דבריהם על מה שאמר נביא האחרון בנבואתו האחרונה זכרו תורת משה עבדי. איך נופל לאמר שהשי"ת נותן התורה יקרא לתורתו. תורת משה. אחרי שבאמת היה רק שליח. וזהו ששאלו משה מן התורה מנין. איזה רמו יש למצוא בתורה גופה. שנוכל ליחס מציאות התורה על שם משה. והשיבם אין תורה דיליה היא. כשגם הוא בשר. היינו בתור בשר ודם. ובכ"ז לחם לא אכל ומים לא שרצה ארבעים יום. וכל עוד חלקו בחיים בזה העולם. עלה למרום בין מלאכי מעלה שרפי קדש. שאמרו מה לילוד אשה בינינו. ואהו בכסא הכבוד שלא ישרפוהו בהבל שכפיהם והיה לו ויכוח עמהם עד שהודו לדבריו. ואחרי כל הגדולות והנפלאות שעשה בזה. הנמנע לכל בשר ודם בעולם. לא החזיק טובה לעצמו. ובשביל זה אמר השי"ת בעצמו. זכרו תורת משה עבדי כמבואר בשבת דפ"ח ודפ"ט. ואילו היה בא מלאך אחד ממלאכי מרום בשליחות כזאת למסור תורה לישראל. או לא היתה רבותא כ"כ. ועליו היה נאות השם שליח. וכל החידוש בזה היה אך ורק. בשגם הוא בשר.

5. ספר אור הישר

המן מן התורה מנין. הנה חז"ל הרגישו כי המן היה רק שליח מן השמים להחזיר את לב ישראל לאביהם שבשמים. כאמרם במגילה די"ב ע"א מפני מה

6. ספר בניהו בן יהודע על חוליו דף קל"ט/ב

שם המן מן התורה מנין. שאל זה כדי להציל את מרדכי הצדיק מתלונה. שיש להתלונן עליו למה נתגרה בהמן והביא ישראל לידי סכנה, ולכן שאל על רמז שמו מן התורה. כי במקום שרמוז שמו רמוז סופו מה יהיה בו, וכמ"ש במעשה של אבנר תלמיד הרמב"ן ז"ל שרמוז שמו בפסוק [דברים ל"ב כ"ו] אמרתי אפאיהם וכו' ושם רמוז סופו דכתיב אשביתה מאנוש זכרם, וכמ"ש בסדר הדורות, ולכן אם ימצא מקום שמו של המן בתורה ימצא מה יהיה בסופו, ובזה יהיה ניצול מרדכי הצדיק מן התרעומת. והשיב המן העץ, ולכן ניצול אותו צדיק כי הוא ידע שמו היכן רמוז, וידע שסופו יהיה נתלה על עץ, ולכן לא חש מלהתגרות, כי ידע מן התורה שסופו יהיה נפילה ויתגבר עליו:

7. ספר אור הישר

הכוונה מפני סכנת הכלל. וזהו מאי דשאלו בני פפוניא מרדכי מן התורה מנין. מחיכן רמיוא ליה למרדכי מן התורה לעשות צעד מסוכן כזה לבלי לבטל דעתו. והשיבם רב רחנה דכתיב מר דרור ומתרגמין מירא דכיא. כוונתו אף דכל הדברים בטלים ברובא מדאורייתא וחל עליהם שם ביטול. וע' זבחים דע"ג ע"ב תיד"ה אלא. אכן בשמים לא בטלי כדאמרין לעיל ד"ו ע"א שאני תבלין דלטעמא עבידי וטעמא לא בטיל. וכן היא המדה גבי ישראל נגד כל העמים. אף דהם המיעוט נגד אחרים כמו הפרט כן הכלל. אמנם להיות תעודת הישראלי בעולמו לתת טעם אחדות השי"ת בין העמים. וזהו כל פקודתו ועיקר קיומו על הארץ. לכן הדין נותן שלא יתבטל. והמשגיח על עולמו בטח ישיגח על קיומו וקיום כל ישראל לנצח כאשר הבטיח ואף גם זאת וגו' לכלותם. ודרשו במגילה די"א ע"א לכלותם בימי המן ע"ש. ובכל הני תלתא המן העץ. הסתר אסתיר. ומירא דכיא. הוא רק משים לשון נופל על לשון. אבל עצם התשובות הן מן הענין ולא מן התיבה.

מרדכי מן התורה מנין דכתיב מר דרור ומתרגמין מירא דכיא. ונל"פ עפ"מ דקשה טובא. איך מלאו לבו של מרדכי לכתחלה. להעמיד את כל ישראל בסכנה גדולה כזאת. בזה שלא כרע ולא השתחוד. ומכשי"כ לפ"מ דקיי"ל כרובא בסנהדרין דס"א ע"ב דעובד עכ"ס מיראה פטור. ואף אם נפרש פטור אבל אסור לכתחלה. זהו בנוגע לעצמו אבל לא לכלל ישראל. ובשעה משחקת כזאת שהיה או להמן כי כן צוה לו המלך. לפ"ז הי"ל למרדכי לבטל דעת עצמו בשביל סכנת ישראל. דוגמא דאמרין בשבת דקמ"ט ע"ב גבי נבוכדנצר. צדקיהו צדיקא מאי הו"ל למיעבד. דגם התם

8. רמב"ן על שמות פרק ל פסוק כג

ואולי נאמר שהצריך הכתוב להיותו חפשי, לומר שיוקח מן הצבי ההוא בהיותו חפשי מתהלך בין ערוגות הבשמים ומתענג כרצונו, כי כאשר ילכד ויעמוד ברשות אדם לא יעשה מור כי אם מעט ואיננו מבושם וזה דבר ברור:

9. דרשות חתם סופר, דרוש לח"ק ער"ח אדר, תק"ט לפ"ק

והכוונה בהחזרה למוטב הוא שקבלו תורה מרצון כידוע... והנה אחז"ל [שם י:]: כי שמו של מרדכי הוא ראש לכל הבשמים מר דרור מתרגמי' מרי דכיא, ומה ענין לזה. וי"ל דרמז לנו צורך הנס ותקפו כי כ' רמב"ן מר דרור היינו שילקטו המור מחיה שהי' דרור לנפשה ולא יצודו חיה וישימו בסד רגלה אעפ"י שאז יהי' המור יותר קל למצוא מ"מ אינו בטוב כ"כ אם אין החי' שלטה בנפשה כרצונה ע"ש [פי' כי תשא]. וזהו בעצמו רמז לקיום תורה ומצות של ישראל באונס היו מע"ט ההמה נחשבי' אצל הקב"ה כמור של חי' חבושה באסורים. **משא"כ מנס אחשורוש ואילך שעשו מרצונם הי' כמור דרור לכן נקרא מרדכי ע"ש עיקר הנס כי רצה הקב"ה בזה התכלית שתהי' התורה מקובלת ברצון נפשם בדלא אניס...**

10. ספר שפת אמת - ויקרא - לפסח - שנת [תרנ"ג]

במצות העומר. ראשית קצירכם. ולהם וקלי כו' לא תאכלו עד עצם היום הזה. זכ' בראשית ברא בשביל ישראל שנק' ראשית כמ"ש קודש ישראל לה' ראשית תבואתו. כי הכל תלוי בראשית. וראשית בשמים הוא התורה שנק' ראשית דרכו אבל בארץ כ' והארץ היתה תהו כו' ונתערב בה פסולת. אכן ע"י בני ישראל נתברר הראשית בארץ וע"י הפרשת הראשית מתברר השיריים מפסולת כמ"ש במ"א בשם הזוהר ראשית בכורי אדמתך תביא עי"ז לא תבשל גדי בחלב אמו. וכ' ממחרת השבת יניפנו כי לא כל זמן יוכל להעלות הראשית אל האחדות רק ממחרת יצ"מ שזה עצמו ענין החירות שיכולין לברר ולהעלות הנקודה הראשית. ולכן מעלה ומוריד [מוליך] ומביא לעצור טללים ורוחות רעות הוא בירור הטוב מרע כמ"ש. **ולכן הי' מפלת המן בכח תנופת העומר כי הוא בחי' תיקון עה"ד טו"ר. וכל כחו של המן ע"י התערבות כמ"ש חז"ל המן מן התורה מגין המן העץ. ולכן אסור לאכול תבואות הארץ בכל שנה ע"י הפסולת עד עצם היום הזה שנעשה הברור:**